

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

ABONAMENTUL: (48 NUMERE)

În România un an 10 lei
„ „ „ „ „ „ 6 „
In toate țările uniunii poștale un an 12 „
„ „ „ „ „ „ 7 „

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA
Bulevardul Ferdinand, 55. — București

POLITICA, LITERATURA, ȘTIINȚA ȘI ARTA

APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

DIRECTOR:

C. RADULESCU-MOTRU
PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

UN NUMAR:

25 Bani

Se găsește cu numărul la principalele
librării și la depozitarii de ziare
din țară

Prețul anunțurilor
1/8 pag. _____
_____ pag. _____
_____ pag. _____

No. 13.

DUMINICĂ 17 IANUARIE 1910

SUMARUL

NOUȚĂȚI:

Teatrul Național: «Prostul» de Ludwig Fulda;
Compania dramatică Davila: «Mugurul» de G.
Feydeau.—Alfredo de Sanctis.—Revista Revis-
telor.

CEȘTIUNI ACTUALE:

C. RADULESCU-MOTRU: *In zilele noastre de anar-
hie. Serisori către tineri. IV.*

POLITICA:

N. BASILESCU: *Noua viață politică în România:
La stânga!*

CEȘTIUNI SOCIALE:

MARIA C. BUȚUREANU: *Acțiunea socială a fe-
meii.*

LITERATURĂ:

RADU D. ROSETTI: *Isus.*
ALFRED CAPUS: *Fantezii.*
N. PORA: *Cu colinda.*

NOTE ȘI DISCUȚIUNI:

V. HANEȘ: *Educația literară și mai ales «na-
țională».*

NOUȚĂȚI

**Teatrul Național: „Prostul” de Ludwig Fulda; Compania
dramatică Davila: „Mugurul” de G. Feydeau.**

În timpul din urmă două comedii străine au fost jucate cu
deosebit succes pe scenele noastre: La Teatrul Național «Prostul»
tradusă din limba germană, iar la Teatrul Leon Popescu,
de către compania Davila, comedia franceză «Mugurul».

Ludwig Fulda, autorul «Prostului» e un scriitor foarte ap-
preciat în Germania. Autor de aforisme, de versuri, traducă-
tor de piese franceze și italiene, a scris el însuși multe lu-
crări dramatice, din care unele au fost foarte bine primite de
public. În dramă nu a reușit însă, ci succesele sale le-a avut
cu câteva comedii printre care și aceea ce obține acum suc-
ces la noi. Comedia lui Fulda e o lucrare, jumătate veselă,
jumătate serioasă. Într-o formă glumeață, sentimentală, el
vrea să afirme, că cei ce au încredere în oameni și sunt

sinceri, cad victime răutății și egoismului semenilor lor. «Prostul»
lui Fulda e numit în ironie astfel căci în fond el e un om
de ispravă, inteligent, simțitor și idealist. Dar piesa nu pare
atât scrisă pentru a dovedi o teorie cât pentru a amuza prin
situațiile ei vesele. «Morală fabulei» apare doar din când în când
și mai ales în scenele din urmă ale actului al V-lea, așa că au
avut dreptate acei ce au rubricat și pe Fulda în categoria scriito-
rilor numiți «Unterhaltungsschriftsteller» adică scriitorii beletris-
tici care vor în primul rând să amuzeze. «Prostul» e o co-
medie ciuștită, cu glume nemțești inocente, pe care pot să le
ascuțe fără să roșească toate «Backfischurile» când vin la
teatru cu ale lor «Grossmamma», cu scene de un sentimen-
talism dulceag, idealist și cu oarecare ironii foarte temperate,
cum e de exemplu prezentarea ca o femeie dezinteresată și
sentimentală... a unei americane Doris Wiegand.

«Prostu» a fost excelent interpretat de artiștii de comedie
ai Teatrului Național. D-l Sorcanu,— acest minunat artist al
nostru— a avut în sfârșit prilejul să ni se prezinte într'un rol
mare și interpretarea ideală ce a dat «Prostului» a întărit în
toți admiratorii săi dragostea ce o au pentru dânsul. Noi am
avut o deosebită satisfacție când am auzit zilele acestea câți-
va artiști italieni din compania de Sanctis, cari azistaseră la
«Prostul», cum vorbeau cu un deosebit entuziasm de jocul
fin, simplu și atât de sugestiv al lui Sorcanu.

În verii hrăpăreți și moftangii ai «Prostului», D-nii Toneanu,
Belcot și Livescu au jucat cu multă vervă. D-ra Maria Filotte,
printr'un joc degajat și mulțumită dicțiunii sale frumoase, a
obținut succes în rolul d-rei Doris, o americană... dacă ar fi
să credem ce scria pe afiș.

D-nele Ciucureseu, Ionașcu și d-nii Sturza, Achile, Con-
standiniu au mărit cu talentul lor succesul comediei.

Cu totul alt gen de comedie și altfel de spirit găsim în
piesa lui Feydeau, «Mugurul».—Autorul «Mugurului» aduce
pe scenă problema riscată a crizei sufletești și trupești ce stă-
pânește pe un adolescent la vârsta nubilității. Aceeași proble-
mă a mai fost tratată într'o piesă germană «Frühlings Erwa-
chen» a lui Frank Wedekind, despre care a vorbit într'unul
din numerile trecute ale revistei noastre, d-rul I. Duscian.

Dar pe când Wedekind a tratat problema dintr'un punct de
vedere serios, Feydeau exploatează pentru o comedie foarte ve-
selă, frământările unui tânăr ajuns la vremea «când dă mu-
gurul»...

Sunt în această piesă situații comice care te silesc să ad-
miri virtuozitatea autorului de a fi știut să ocolească perico-
lele unui subiect atât de riscat, reușind să scrie o comedie,
care dacă nu are nici o valoare literară, e în schimb bogată
în spirit și în ironie.

Sunt și scene sentimentale în «Mugurul» și chiar o scenă

mare pasională, aceea când tânărul cu pricina, abatele Maurice e «dus în păcat» de cocota Etienne care e îndrăgostită serios de dânsul. Nu lipsesc nici câteva «poințe» satirice la adresa acelor părinți cari din cauza unui bigotism îngust vor să țină în loc drepturile naturii.

Actul al treilea,—cel din urmă,—al piesii păcătuște prin convenționalism și e mai sărac în spirit ca primele două.

Interpretarea «Mugurului» de către compania Davila poate fi socotită ca maximum de perfecțiune ce a fost realizat până acum în teatrul nostru. Au jucat în această piesă aproape toți artiștii companiei și cuvintele elogioase ce se pot spune despre cel mai de frunte dintr'ansii sunt meritate de toți.

Se cuvine totuși să relevăm în chip deosebit chipul magistral cum d-ra Voiculescu (Etienne) a jucat marea scenă din actul al II-lea, scena tentațiunii.

Alfredo de Sanctis.

* * *

La Teatrul Leon Popescu a jucat toată săptămâna aceasta un mare artist italian, Alfredo de Sanctis, care vine pentru a doua oară la noi. Deși încă relativ tânăr, de Sanctis și-a câștigat în patria sa, de pe acum, faima unui fruntaș al artei dramatice. Această faimă e bine meritată și suntem siguri că în scurt timp numele său va fi pronunțat alături de al celor mai de seamă artiști ai zilelor noastre.

Deopotrivă de genial în dramă ca și în comedie, de Sanctis cucerește publicul printr'un joc inteligent, generos și de un realism uimitor, realism care nu cade însă niciodată în exagerări ci rămâne totdeauna în marginile artei.

În jocul lui de Sanctis ne minunează mai ales darul său de a nuanța și a sublinia prin gesturi de o deosebită finețe stările sufletești. E un artist fin care în dramă nu recurge niciodată la mijloace extreme pentru a «terroriza» publicul cum fac atâți artiști mari, iar în comedie nu cade niciodată în exagerări vulgare de dragul succesului. Vocea lui are un timbru simpatic, dicțiunea e foarte limpede iar ochii săi sunt extraordinar de expresivi și adeseori cu o privire el spune mai mult decât spun alții în discursuri întregi și gesticulații nesfârșite.

Repertoriul său e foarte variat; el e stăpân însă pe toate rolurile sale, pe cari le joacă cu aceeași măiestrie și siguranță, fără suflor, cum joacă de altfel toată trupa sa. Astfel el știe să redea cu toată căldura și sinceritatea cuvenită, sufletul cinstit și drept al bătrânului ministru *Pietro Mattei*, din puternica dramă socială a lui Rovetta, *Papa Eccellenza*. Revolta lui Mattei, când află de isprăvile netrebnice ale fiicei sale Remigia și ale amantului ei Alvisse; durerea și resemnarea cu care îndură loviturile nedrepte ale soartei, care îi sdrobesc mai întâi cariera politică și apoi viața, au impresionat adânc în interpretarea excelentă a lui de Sanctis—*Colonelul Bridau* aventurierul ambițios și tot odată șiret ca nimeni altul, care știe să simuleze orice, până și moartea, are un interpret ideal în acest artist italian. Dar acolo unde talentul cel mare al lui de Sanctis s'a manifestat cu tot prestigiul artistului genial a fost în *Osvald* din Strigoi lui Ibsen.

Creațiunea lui în acest rol e de un adevăr sguduitor și prin caracterul uman, prin acea durere «straziante» pe care știe să o imprime nefericitului erou al lui Ibsen, ea ni se pare superioară creațiunii lui Zacconi, în același rol, care exagerează peste măsură distrugerea exterioară, fiziologică, a lui Osvald.

Pentru a ne da măsura bogatului său talent, de Sanctis a apărut în seara următoare în melodrama spectaculoasă a lui Sardou, *Procesul otrăvurilor*, jucând cu o extraordinară vervă, rolul istețului și generosului abate *Griffard*.

Din trupa lui de Sanctis se impune ca un talent de mână întâia, printr'un joc cald și comunicativ, doamna Alda Borelli. Mai ales în Luisa Conti din piesa lui Silvio Zambaldi, *Soția Doctorului*, D-na Borelli, s'a arătat un talent superior, interpretând rolul cu multă pasiune și poezie.

Revista Revistelor

Falanga, revistă literară și artistică apărută la 10 Ianuarie acest an, sub conducerea d-lor Cincinat Pavelescu, E. Lovinescu, I. Minulescu, C. Moldovanu, Z. Bărsan și Em. Gârleanu, are ca *prima verba*:

«Niciodată adevărul n'a avut să sufere mai mult din partea pasiunilor și intereselor, ca acum. Niciodată nu s'a dat frâu mai liber, ca acum, exagerărilor. Românismul luminat azi e șovinism orb; dragostea de poporul românesc—țărănism exclusiv; iubirea de distincțiune e mievrerie decadentă și invidie simbolistă; năzuirea spre sănătatea artei e manierism gongoric și prețuirea exclusivă a formei; iar sfântul amor al frumosului—operație de hursă!

«Românism fără șovinism; dragoste de întregul neam fără deosebire de clasă; iubire de tot ce e ales și sănătos, — mai înlău în fond și apoi în formă; amor curat de artă, fără tendință de comercializare, — iată crezul «Falangei» noastre».

Semănătorul, cu începerea anului nou și-a luat o haină nouă. D. I. Scurtu face promisiuni în numele redacțiunii:

«Vom publica, în prima linie, proză originală, poezii și traduceri literare, din pana colaboratorilor noștri interni și din pana prietenilor literari ai revistei. Vom ține deschise paginile revistei pe seama tinerelor talente ce se vor ivi, urmând și-n acest punct tradiția glorioasă a «Semănătorului», în care au debutat cele mai multe și cele mai valoroase elemente ale noiei mișcări literare românești. Vom răspunde, în fiecare număr, începătorilor, cu sfaturi și observațiuni sincere, păstrând hazliului coș al revistei drepturile sale neștirbite.....

«Vom publica, de asemenea, articole de critică literară și de știință, pentru orientarea sistematică a cetitorilor asupra mișcării noastre. Primul loc al revistei va fi închinat problemelor culturale și literare, de actualitate, ori poeziilor și prozei celor mai distinși literați ai noștri, dintre cari unii, ca d. G. Coșbuc, ne-au făgăduit, cu generozitate, sprijinul lor neprețuit, etc».

Arhiva din Iași cu numărul apărut pe Decembrie încheie 20 ani de existență. D-l A. D. Xenopol face cu această ocaziune o repede ochire asupra activității revistei de până acum.

«Mulți din scriitorii noștri cei mai de seamă au început activitatea lor în coloanele *Arhivei*, așa d-nii: I. Tanoviceanu, Dr. N. Leon, Dr. Drag. Hurmuzescu, Gh. Ghibănescu, I. Găvănescu, N. Iorga, Bogdan Duică, Th. Roseti, Eduard Gruber, M. Vlădescu, N. Beldiceanu, Vas. C. Buțureanu, Gr. C. Buțureanu, M. Strajan, Teodor T. Burada, I. Boniface-Hétrat, Calistrat Hogaș, Th. Nicolau, Dr. Roșculeț, Ovid Densușianu, Alexandru G. Mavrocordat, Romulus Sevastos, A. C. Cuza, Vespasian Erbiceanu, Th. Speranță, A. Vojen, Emilgar, Gh. Murnu, St. O. Iosif, C. G. Stere, Th. Avr. Aguletti, Const. Ionescu, Th. V. Stefanelli, Gh. Gheorghiu, Consulul rusesc de Giers, etc.; dintre doamne: Riria, Virginia Gruber, Ana Conta-Kernbach, Adela Xenopol, Eugenia Ianculescu de Reus, Iohana Minkvitz, și altele. Unii din ei și-au stabilit reputația prin revista ieșană.

«Dintre lucrările cele mai însemnate notăm acele de geologie, petrografie, mineralogie, naturale etc., ale lui Grigore Cobălcescu, Vas. Buțureanu, Dr. Leon C. Cosmovici, Romulus Sevastos, Th. Nicolau, C. Ionescu; acele de drept ale lui I. Tanoviceanu și Vespasian Erbiceanu; acele de arheologie și antropologie ale lui Gr. C. Buțureanu, N. Beldiceanu; diferite lucrări de istorie, ca ale lui Alex. Mavrocordat, I. Tanoviceanu, Ghibănescu, Bogdan Duică, I. G. Sbierea și altele.

«În ramura literară notăm poeziile de Riria, Ana Conta Kernbach, A. C. Cuza, N. Beldiceanu, St. O. Iosif, Boniface Hétrat, Corneliu din Moldova, și alții; iar în povestiri, descrieri, nuvele, s'au deosebit Calistrat Hogaș, Caton Theodorian, D-na Eugenia Ianculescu de Reus, Tib. Crudu».

CESTIUNI ACTUALE

IN ZILELE NOASTRE DE ANARHIE. SCRISORI CĂTRE TINERI.

(SFÂRȘIT)

IV.

Este interesant *momentul lichidării* și în afacerile particulare ale unui om, darmită în afacerile publice ale unui popor! Intr'un asemenea moment vezi de câtă actualitate se bucură pasiunile, egoismul, atavismul, deoparte, deprinderile câștigate prin cultură și încrederea altruistă de altă parte; vezi încordarea tuturor resorturilor sufletești. Cine apucă să observe viața unui popor dintr'un asemenea moment are un subiect nesfârșit de meditațiune.

Tu, iubite tinere, ai ocaziunea și să observi o așa viață, și să participi la ea, fiindcă astăzi nu are să te lase nimeni să stai deoparte; toți au nevoie de tine. Tu, deși tânăr, ești chemat chiar a fi judecătorul compatrioților tăi mai în vârstă. În cumpăna dreptății, pe care o invoacă fiecare, hotărîrea ta va decide cu cine este viitorul... De aceea fii cu multă băgare de seamă. Tu ești judecătorul chemat să dea o hotărîre, și dacă hotărîrea va fi nedreaptă tot tu ești și primul care va fi constrâns să-o ispășească!

Să reluăm șirul celor spuse mai sus.

În urma cutremurului social din 1907, oligarhia română perde pe unul din aliații ei cei mai prețioși; ea pierde de sub epitropia sa directă pe acea clasă de oameni care îi servise până aci drept instrument la exercitarea puterilor sale în organismul statului, — puteri cari ar fi trebuit să emane dela popor și să rămână pentru popor, dacă legile ar fi fost sincer aplicate. Majoritatea acestei clase compusă din bărbați, pe cari selecțiunea i-a ridicat din păturile sănătoase ale poporului, dar cari nu au avut încă tăria morală ca să-și creeze o viață politică nouă și diferită de aceea a tradițiunii boierești, formează astăzi, cu începere dela 24 Ianuarie 1908, un partid nou sub conducerea d-lui Take Ionescu. Acest partid nou se găsește, ca tendințe, pe calea de mijloc între partidele oligarhiei istorice, deoparte, cari vor să guverneze țara și de aci înainte în virtutea dreptului de a avea dinastii de prim-miniștri în mijlocul lor, drept pe care ele l-au impus timp de 40 ani Coroanei; și partidele curat democratice, de cealaltă parte, cari fac cu desăvârșire abstracție de rolul burgheziei culte, și vor ca poporul să se guverneze prin el însuși, adică prin reprezentanți aleși din rândurile sale, fie după programul cunoscut al socialismului internațional, fie după acel, mai puțin cunoscut, al poporanismului, sau al țărănismului național. Față de cele două partide ale oligarhiei istorice, partidul cel nou, se diferențiază prin tendința lui de a aplica legile fundamentale ale statului nostru în același spirit larg și drept în care ele au fost concepute de popoarele apusene, dela cari noi le-am luat, și în consecință partidul cel nou voiește să elibereze instituțiunile și funcțiunile politice, începând cu aceea de prim-ministru, de sub jugul intereselor de familie, pentru a le redă pe deaîntregul

poporului, după principiul constituțional, că toate puterile emană dela națiune; iar față de partidele curat democratice, socialiste sau țărăniste, partidul cel nou se diferențiază prin aceea că el nu renunță la capitalul social pe care îl oferă cultura și experiența clasei burgheze în opera ce i se cere de a constitui un guvern de ordine pentru binele tuturor. Cu un cuvânt: partidul cel nou este un partid *conservator* față de partidele curat democratice, cari voesc de aci înainte să rupă cu tradițiunea de a se lăsa conducerea politicii pe mâna claselor culte și burgheze, și partidul cel nou este în același timp *democrat* față de tradiția oligarhiei românești, care n'a cunoscut până azi altă politică, în afară de aceea a conservării intereselor sale proprii. De aci și numele de conservator-democrat care s'a dat noului partid. Numele acesta indică principala țintă pe care și-a propus-o partidul condus de d. Take Ionescu, și anume: pe baza principiilor de ordine și de autoritate admise de societatea burgheză modernă, să se mijlocească poporului român dobândirea dreptului de a se guvernă pe sine însăși prin reprezentanții săi legali, adică prin acei cari au încrederea sa. Izbânda acestui partid înseamnă dar, pe deoparte, o grăbire în procesul de lichidare a stărei ilegale din trecut, iar, pe de altăparte, o întărire a frâului ce trebuie opus radicalismului democratic care se anunță pentru viitor.

Va izbuti în cele din urmă acest partid să înfrângă conservatorismul de clasă al unora, și să înfrâneze democratismul exagerat al altora? — aceasta nu o putem ști, fiindcă nimeni nu are darul să procească faptele sociale; dar aceea ce putem ști este că acest nou partid a corespuns unei mari necesități istorice. În adevăr, în prețuia înființării acestui partid, politica țării noastre ajunsese la un maxim de instabilitate. Revoltele din 1907 sporiseră antagonismul dintre oligarhie și țărani, și în același timp distrusesese cohesiunea claselor intermediare. Sus boerii și boeriții, cu pumni strânși de furie, cerând represiune; jos țărani, smeriți de nevoie, dar cu ura în suflet; și între ei cohorta zăpăcită a funcționarilor, a profesioniștilor, și a tuturor celor infeodați până aci oligarhiei cari nu știau de partea cui să treacă; unii făcându-se utili la represiune; alții intrând în rândurile agitatorilor; alții cercând să amăgească prin legi de ocazie pe revoltați. În aceste condițiuni nenorocite se înființă partidul cerut de echilibrul vieții noastre sociale, partidul merit să dea o cohesiune, mai morală și mai sănătoasă claselor intermediare și prin aceasta să îndepărteze antagonismul între cei învrăjbiți. Organizarea lui deschise un câmp de activitate pentru marea mulțime a acelor cari erau acum refractari la tradiționala ordine impusă prin frică, și tot deodată nu destul de încrezători în ordinea care avea s'o stabilească acei cari purtau în sufletul lor dorul răsbunării.

Dacă ar fi să privim din depărtare lucrurile acestea, iubite tinere, și ne-am pune întrebarea: căror clase sociale folosește în definitiv crearea noului partid? — după o matură cumpănire ar trebui să răspundem, că în genere tuturor claselor, dar mai cu seamă claselor burgheze culte, și indirect și oligarhiei! În adevăr, lichidarea stărei de anarhie din trecut să face cu prețul

perderei unor privilegii din partea oligarhiei și a claselor burgheze bogate, dar cu toate acestea lichidarea pe care o aduce partidul d-lui Take Ionescu nu distruge ci întărește autoritatea claselor de sus, și prin aceasta menține și ordinea admisă de societatea burgheză. Clasele de jos, adică acelea menite să constituie odată și odată partidele democrației înaintate, nu au, prin crearea partidului d-lui Take Ionescu, decât un folos relativ, și anume ele câștigă vreme: fără partidul conservator-democrat, partidele oligarhiei ar fi putut întinde represiunea mai departe, și ar fi făcut legi încă și mai reacționare în contra muncitorilor de toate categoriile; aceea ce ar fi însemnat pentru aceștia prelungirea timpului de așteptare în starea lor de astăzi. Partidul conservator-democrat folosește întru atât democrației înaintate, că o ferește pe aceasta de loviturile directe ale oligarhiei. Sub scutul democrației-conservatoare ajunge și democrația radicală, socialistă și țărănistă, să profite de oarecare drepturi prevăzute prin Constituțiune... Dar acei cari folosesc mai mult după urma creării partidului din jurul d-lui Take Ionescu, sunt precum ziserăm, tocmai acei din clasele de sus, adică membrii burghezii și ai oligarhiei. Aceștia pierd câte-va privilegii, e drept, și cu deosebire pierd scumpul privilegiu de a avea și ei, alături de dinastia regală, de fiecare fracțiune câte o dinastie de viziri, dar în schimb ei își asigură o neturburată folosință asupra avutului lor cultural și material, căci ei rămân de fapt încă elita conducătoare a țării. Programul partidului d-lui Take Ionescu corespunde în definitiv la soluțiunea pe care ar fi trebuit să o adopte conștiința cinstită a ori și cărui privilegiat al soartei, după revoltele din 1907 și anume: abandonarea privilegiurilor ilegale, pentru ca în schimb populațiunea muncitoare să renunțe la tactica revoluționară și să primească ordinea și autoritatea societății burgheze.

Și cu toate acestea, iubite tinere, vezi ce se petrece astăzi în viața noastră politică! Ai crede că toată lumea și-a pierdut capul! Cele două partide ale oligarhiei istorice, partidul conservator de sub șefia d-lui P. P. Carp și partidul liberal de sub tutela familiei Brătianu nu se dau în lături de a întrebuița ori și ce fel de armă în contra partidului care vrea să asigure burghezii folosința legală asupra avutului ei în contra revendicărilor exagerate ale populațiunii de jos. Aceste partide par a-și zice în tocmai cuvintele nepriceputului din poveste: mai bine să vină după noi potopul decât să ne abandonăm scumpele privilegii care stătea așa de frumos pe umerii vizirilor noștri! Mai bine să înceapă din nou focul la sate, decât să nu avem noi dreptul să vedem alternând la guvernul țării cei doi reprezentai ai oligarhiei istorice!

Și armele întrebuițate de partidele oligarhiei? Perzi vremea un moment de le cunoaște! Nu-ți trebuie mai mult ca un moment, fiind-că ele sunt aceleași cu acele întrebuițate de oligarhia de peste tot locul, fie în Franța, fie în Germania, fie în Polonia, fie în Ungaria, fie în Rusia, fie și în China! Partidele cele noi cari dispută oligarhiei dreptul la guvern sunt toate partide corupte, și vândute străinilor! Naționalismul sălbatic, sau Xenofobismul, iată suprema armă a oligar-

hiei de peste tot locul! Indată ce se clatină puterea oligarhiei și își face loc încrederea poporului în drepturile sale, de îndată începe și țipătul: suntem amenințați de străini! Ni se corupe și omoară sufletul strămoșesc.

Oligarhia știe ce înseamnă și ce rezultate dau aceste țipete, fiind-că ea le-a practicat cu succes în diferite rânduri. Țipetele acestea sunt un apel la aliatul cel puternic care a mai rămas încă de partea oligarhiei; ele sunt un apel la sentimentul fricei, și la atavismul păstrat în sufletul poporului! Și acest apel mai totdeauna reușește. Privește numai alături, la vecini! Cum își freacă mâinile de bucurie oligarhia maghiară după urma frumoaselor rezultate pe care le dă idealul naționalist a unui Kossuth! Și dincolo la vecinii ruși, acelaș lucru: autocrata Rusie înainte de toate! Și până și în China acelaș lucru. Când nedreptățile și furturile oligarhiei ajung prea cunoscute, atunci începe ca prin minune mișcarea sfântă a boxerilor, care tinde la curățirea imperiului ceresc de toate indiscrețiunile corupților de Europeni. Așa peste tot locul, iubite tinere, și așa negreșit trebuie să fie și la noi. Când oligarhia noastră a simțit că îi se duce terenul de sub picioare, atunci ca prin minune a câștigat teren propaganda xenofobă a istoriografului N. Iorga, care se îndeletnicia până atunci cu adunarea documentelor întru stabilirea genealogiei familiilor bocești, și a economistului antisemit A. C. Cuza, care căută până aci în zadar să găsească pe cineva care să-l ia în serios. Acum ca prin minune,—minunile lui 1907!—fură luați amândoi în serios. Le fură subscribe acțiuni pentru tipografia din Vălenii de Munte, și eșiră ca din pământ apostoli pentru cruciada în contra trădătorilor de neam. Toți nelegiuții fură bătuți la stâlpul infamiei! Vânduții jidanilor fură demascați: între ei, ce minune! nici un membru al oligarhiei! Iorga și Cuza constituiră apoi, dragă Doamne! și un partid naționalist-democrat; un partid cu fruntași de accia cari pot figura ori când la alegeri drept candidați ai partidelor oligarhiei, și cu trupe,—ce mai trupe viteze!—cari pot sparge ori când geamurile redacțiunilor cari atacă pe vizirii oligarhiei!

Acestea sunt armele oligarhiei, iubite tinere, de peste tot locul. Acum înțelegi de ce ți-am spus că n'ai nevoie decât de un moment pentru a le cunoaște. Ți-aș fi putut spune, că n'ai nevoie nici să fii în țara românească pentru a le cunoaște, fiind că ele sunt aceleași, la noi, în Ungaria, în Rusia, în China, și pretutindeni unde există o oligarhie care poate conta pe aliatul cel puternic: pe nemernicia celor mulți, cari să lasă a mai fi înșelați.

Partidul democrației conservatoare este primul zăgaz serios pe care burghezia noastră cultă îl opune democrației revoluționare și tendințelor exagerate de nivelare ale sufletului slav, suflet ce ne înconjură și în parte ne formează pe al nostru. Acest zăgaz distrus, torentul democrației socialiste și țărăniste ne va inunda de toate părțile. Un al doilea 1907, nu va găsi armata trebuincioasă pentru a potoli răscoalele și șeful oligarhiei care va mai avea în gând să zică: «întâi *repri-mare* și pe urmă vom aviza», va fi nevoit să tacă,

fiind-că cei mulți de jos vor apuca să zică înaintea lui : mai întâi *suprimarea* celor bogați și pe urmă vom vedea !

Oligarhia totuși face tot ce-i stă prin putință ca să dărâme zăgazul pe care cursul natural al vicții noastre politice l'a format înaintea ei pentru ca să o apere. Se agită ; cheltuiește bani și muncă pentru a reveni iarăși la frumoasele timpuri dinainte de 1907, adică la alternarea regulată la putere a celor doi șefi de partide istorice ! Ce orbire ! Dar, de altmintreli, aceasta a fost în tot cursul istoriei omenesți politica oligarhiilor ; ea a fost o politică oarbă ! Oligarhiile, în momentele supreme ale pericolului, n'au știut niciodată să aleagă între interesele lor mari, permanente, și interesele lor accesorii, ele au preferit totdeauna pe acele accesorii, înaintea acelor care erau mari și permanente. Mândria de a purta o uniformă sau de a avea un loc la masă alături de Suveran, a atârnat totdeauna în judecata lor mai greu decât prevederea primejdii înaintea căreia se aflau. Așa și la noi. Mai de îndată să învoiește boerul român cu ideea că are să fie guvernat de un comitet de anarhiști țărani, decât cu ideea că are să fie guvernat de oameni eșiți din rândurile burghezicii române, adică din rândurile clasei care stătea odinioară cu o treaptă mai jos decât dânsul ! Dacă este să se prăvălească ceva, să se prăvălească cu toți și cu totul, dar mândria de boer să rămână neștirbită : aci se încheie toată înțelepciunea boerască !

Și probabil, că dacă lucrurile vor continua să meargă cum au început, să vor prăvăli cu toții și cu totul Isbânda partidului conservator-democrat, deși rațională, nu este însă sigură în mod necondiționat. Ea depinde de multe împrejurări. Noul partid este atacat astăzi cu înverșunare de oligarhia de sus, și va fi mâine atacat cu aceeași înverșunare de democrația de jos, fiind-că aceasta din urmă nu va ști, sau dacă va ști, nu va voi să facă deosebire între oligarhia veche și între burghezia nouă. Apoi partidul cel nou va avea să mai lupte și cu elementele cele rele din sânul său. Sunt câțiva dintre cei intrați în noul partid, cari păstrează în sufletul lor deprinderile vechii oligarhii ; aceștia înțeleg că menirea noului partid este numai să se substituie în foloasele pe care le aveau mai nainte vechile partide istorice... Toate aceste greutăți pot fi înlăturate, negreșit, dar pot fi înlăturate curând, sau mai târziu ; și termenul acesta nu este indiferent. Dacă vor fi înlăturate mai târziu decât trebuie, atunci noul partid al burgheziei nu va mai avea puterea să împedice torrentul, pe care el era menit să-l rețină și să-l canalizeze în spre bincle țarei : la spatele lui se va ridica prea puternică democrația nivelatoare, pe care o cere sufletul slav, și pe care o cere înainte de toate chiar sufletul Românului neaș, suflet desnădăjduit după atâtea secole de vexațiuni. Când această democrația nivelatoare va deveni puternică, atunci nu se va găsi în țara românească bărbat de stat, care după exemplul lui Take Ionescu de astăzi să mai poată strânge în jurul său majoritatea elementelor răzleze ale burghezicii culte, pentru a le opune democrației socialiste și țărănești, căci în acel moment încrederea acestor elemente burgheze în idealul burgheziei va fi de mult dispărută.

Această încredere, de altmintreli, a început să dispară chiar de pe acum. Unde se vorbește mai mult astăzi despre un partid țărănist, și despre prefacerile pe cari le va aduce votul universal, dacă nu în anumite cercuri ale tineretului burghez ? Și are să se vorbească din ce în ce înai mult, cu cât va întârzia lichidarea pe care este menit să o aducă noul partid conservator democrat.

V

Am vorbit însă de ridicarea democrației socialiste și țărăniste că de un pericol pe care ni-l rezervă viitorul, dacă burghezia nu va ști să se concentreze din vreme ! Am avut oare dreptate ? Pentru ce guvernul celor mulți să fie un pericol pentru țară, iar guvernul celor puțini și luați din rândurile claselor culte, să fie un folos ? Pe ce îmi fundez afirmațiunile mele, când încerc să te previu, iubite tinere, în contra guvernului celor mulți ?

Pentru a fi cinstit trebuie să-ți mărturisesc, că în afirmațiunile mele să amestecă, cum am eu însumi conștiința, o sumă de considerațiuni de origină subiectivă. Am apucat să mă deprind cu ideea că între cultura burgheză și organizarea statului este o legătură indisolubilă și nu pot să fac abstracția de influența pe care această cultură mi-a lăsat-o în minte : poate că aceasta și constituie cauza determinantă a preferenței mele ! Se poate. Dar trebuie să-ți mărturisesc că eu oricât aș încerc să fac abstracție de rolul culturii pe care o are clasa burgheză, nu găsesc cu ce aș putea-o înlocui mai bine.

De aceea rămân partizan convins al partidelor cari să reazimă pe întocmirea societății de astăzi. Dar pe tine, am eu dreptul să te pun sub aceleași influențe ca și mine ? Am eu dreptul să te previu în contra idealului pe care ți-l faci tu despre o societate viitoare, în care cultura ar fi egal repartizată și în care dreptul la guvernare l'ar avea ori și care membru al societății ? De sigur că n'am acest drept. De aceea și ziceam în prima mea scrisoare că la sfârșit drumurile noastre se pot separa. Eu deși rămân la convingerea pe care mi-o întemeiez pe știința pozitivă a timpului meu, adică pe aceea ce am apucat să știu despre sufletul oamenilor și sufletul popoarelor, tu poți cu toate acestea să mergi mai departe, și poți face credit ipotezelor pe care le afirmă uni oameni de știință despre aceea ce va fi în viitor... Să-ți impun convingerea mea n'am nici un drept.

Cu toată separarea drumurilor noastre însă, o legătură sufletească trebuie să rămână între noi. Eu, partizan al politicii sprijinite pe cultura burgheză, sunt dator să nu uit că dreptul de a guvernă al clasei burgheze este condiționat de încrederea poporului, și are ca fundament binele pe care acest drept îl aduce poporului, iar tu, partizan al politicii burgheze sau partizan al unei alte politici, ești dator să te ferești de a crede că defectele unui sistem de guvernare sunt în destul de probate prin defectele oamenilor cari vorbesc în numele sistemului. Oamenii pot fi răi și sistemul bun ; oamenii pot fi neprevăzători și sistemul poate fi capabil să organizeze prevederea. Nu luă cuvintele oamenilor drept expresiunea intereselor mari și permanente

ale neamului întreg. Și înainte de toate nu te lăsa prins, prin deșteptarea egoismului și a atavismului tău, în cuvintele oamenilor. Ridică-te, când va fi să hotărâști, de-asupra intereselor de moment și vezi dincolo de ce te îndeamnă să vezi apelul celor interesați. Atunci pe înălțime va începe să se facă lumină în mințile ta, și vei lua și hotărârea de care nu vei avea să te rușinezi mai târziu.

Țara noastră trece prin zile de anarhie... Trece câtă vreme în sufletul nostru nu s'a făcut încă o lumină deplină asupra intereselor mari ce avem datorită să apărăm! Trece, câtă vreme, între realitatea sufletului nostru și obligațiunile culturii burgheze nu există un raport de reciprocitate pe care să ne sprijinim o muncă rodnică și cinstită. Aceea ce un gând generos plănuește vine de-l strică un gând pătimăș eșit din întunecimea egoismului. Aceea ce unul clădește, vine altul și dărâmă. Lucrul făcut la lumina zilei este nimic la întunericul nopții.

Legenda Bisericii dela Curtea-de-Argeș, este legenda culturii românești din ultimii cizzeci de ani.

C. RĂDULESCU-MOTRU.

POLITICA

NOUA VIAȚĂ POLITICĂ ÎN ROMÂNIA

LA STÂNGA!

Invățațul nostru istoric, d. Al. D. Xenopol publică în *Noua Revistă Română* din 10 Ianuarie curent, un judicios studiu asupra schimbărei vieții noastre politice, în care după ce constată înmulțirea partidelor politice conchide:

1. că *«va trebui să ne hotărîm să vedem viața noastră politică frământată de mai multe tendințe și împărțită în mai multe partide politice»*;

2. că ocărmuirea țării, în aceste condiții, deși foarte grea de realizat în practică, se va face *«prin constituirea de majorități artificiale alcătuite din unirea mai multor grupuri într'un cuget comun»*,—deci s'a încheat definitiv cu sistemul de rotațiune mecanică a celor două partide istorice.

Mărturisesc că așteptam cu nerăbdare articolul anunțat de presă, ce d. Al. D. Xenopol avea să publice în *Noua Revistă Română*, și am simțit o viue satisfacțiune când am văzut că și d. Xenopol, de și pe alte căi, ajunge la aceleași conclusiuni ca și a-cele ce eu am dedus în studiile mele *La stânga!* publicate deună-zi în *Ordinea*.

Idea aruncată de mine, lasă, prin urmare, dără,—pre-tinsa doctrină constituțională a coexistenței numai a două partide, — zise istorice, și a rotațiunii lor obligatorii și perpetuu la putere este azi în deobște recunoscută inexactă și falacioasă; — studiul d-lui Xenopol aduce un nou sprijin afirmațiunii mele.

Ași fi dorit, însă, să văd în studiul d-lui Xenopol nu numai o constatare de fapt,—ci și o orientățiune.

Că sunt azi mai multe partide politice, decât eri, — că aceste partide politice sunt un mănunchiu de idei «rezultate din totalizarea intereselor ce reprezintă», că «aceste idei sunt nereductibile» și că ele nu mai îngăduie o contopire a partidelor în viitor,—că pentru a putea forma o majoritate guvernamentală, ele vor trebui să se alieze,—acestea sunt fapte evidente și curente,—pe care ușor le poate vedea ori cine.

Acea ce, însă, nu ori cine poate vedea,—și acca ce ași fi dorit să văd în studiul d-lui Al. D. Xenopol este încotro bate vântul politic, încotro se orientează politica statelor civilizate, în general,—și politica noastră în special, căci de această direcțiune depinde soarta partidelor politice, nu de «nereductibilitatea ideilor lor», precum și întreaga noastră viață politică: poporul român așteaptă dela cugetătorii săi nu numai o explicațiune a ceea ce este, ci și o îndrumare.

Eu cred hotărît că lumea merge tot la *stânga*, că însuși poporul român merge tot la *stânga*, și că numai la *stânga* este viitorul și lumina! numai într'o politică larg populară, bazată pe împărțirea deopotrivă a tuturor cetățenilor, la exercițiul puterii suverane, stă soluțiunea gravelor și marelor probleme sociale, ce azi ne agită, și prin urmare, pacea și armonia socială.

Iată ce mă voiu sili să dovedesc în studiul de față:

Pentru a justifica coexistența a două partide: unul conservator și altul liberal și rotațiunea lor vecinică la putere se invoacă, în totdeauna, doctrina constituțională engleză, precedentele engleze, fără a ține seamă că această doctrină nu s'a putut aclimata în nici o altă țară pe continent cu regim parlamentar și că, în Anglia însăși, ea nu are rigoarea unei axiome, că în orice caz ea se explică acolo prin lungul proces istoric ce a presidat la întocmirea așezământului constituțional englez și prin natura absolut proprie a felului de a fi al luptelor politice din Anglia.

Pe când, într'adevăr, pe continent, în mai toate statele feudale, poporul a întâlnit în fața lui pe nobilii ca aliați ai Regelui și susținători ai omnipotenței lui, în Anglita încă dela începutul Istoriei ei constituționale, baronii au făcut cauză comună cu poporul și au luptat cu el împreună în potruva Regelui și autorității lui: ei au smuls acestuia una câte una libertățile ce azi formează fondul dreptului public englez, și le-au cimentat prin lupte comune.

Și în Revoluțiunea dela 1648, ca și în acca din 1688, nobilimea întreagă este în fruntea poporului și în contra Regelui.

Iată pentru ce în Anglia nu s'au cunoscut acele lupte intestine, acele teribile proscricțiuni și confiscățiuni, cari au dezolat și decimat Franța în timpul marelui sale Revoluțiuni.

Dar încă din acele timpuri depărtate, care se confundă în negura veacurilor, două tendințe politice s'au putut, ca în orice organism viu, însemna: una de progres și alta de conservațiune.

Și una și alta, însă, erau eminentemente liberale, de oare ce libertățile publice deveniseră și au rămas patrimoniul comun al întregului popor englez.

Pe de altă parte, lupta de clasă, atât de acerbă pe

continent, care eri se da între nobilime și burghezime (*le tiers état*), și care azi se dă între nobilime, burghezime și proletariat, nici azi nu este cunoscută în Anglia, nici azi chiar, când tot războiul politic pare că se duce exclusiv în potrivea nobilimei, reprezentată prin Camera Lorzilor.

Pentru că în Anglia nu există o clasă socială specific nobiliară, închisă de toate părțile, cum exista cri în Franța, cum există azi în Germania, în Austria ori în Ungaria,—și în general în țările cu vii vestigiuri feudale.

În Anglia, nobleța implică în sine o funcțiune politică, nobilul este un funcționar politic,—și numărul acestor, ce ocupă și exercită atari funcțiuni politice în Stat, este atât de strâns, încât ei nu pot niciodată forma o clasă socială a parte.

Mai mult încă, aceea ce a salvat arhaica formă de guvernământ, engleză,—și-o va păstra încă multe veacuri neclintită,—este faptul unic în lume,—că un singur fiu dintr'o familie nobilă este chemat prin dreptul de naștere la exercițiul acestei funcțiuni politice, de ex., de a face parte din Camera Lorzilor,—care este azi aproape singura funcțiune, cu o oarecare autoritate, ce mai rămâne nobilimei engleze,—toți ceilalți fii ai unui nobil,—cadeții,—cad în popor, se confundă cu el,—ei nu au nici titlu, nici privilegii, ei împărtășesc soarta tuturor cetățenilor englezi, și cea mai mare parte dintre dânsii, sunt săraci și deci siliți a-și crea o pozițiune prin ei înșiși.

Și încă Camera Lorzilor nu mai are azi decât un veto suspensiv, precum se vede din conflictul ce se desfășoară acum sub ochii noștrii între ea și guvern, un drept de a impune guvernului un *referendum* popular.

Măine, când poporul se va pronunța pentru bugetul d-lui Lloyd George, Camera Lorzilor se va pleca în fața voinței naționale, și dacă prin imposibil, ea încă s'ar obstina în refuzul său, Regele mai are încă la îndemână un mijloc spre a învinge rezistența ei, făcând o *fournée* de lorzi pe viață, al căror număr va schimba majoritatea în sânul Camerei lorzilor,—precum adesea s'a întâmplat.

În fond, dar, exercițiul Suveranității aparține Camerei Comunelor.

Observați, însă, bine,—și-ar fi o gravă eroare de a nu o face,—că partidele politice engleze nu au nici unul veri un program bine și dinainte definit, după sistemul practicat pe continent și mai ales la noi, unde partidele politice afișează înaintea opiniei publice fel de fel de făgădueli, dintre cari unele pentru a căror realizare ar trebui mai multe decenii, ba chiar veacuri.

Partidele politice engleze se mulțumesc a se lupta pe unul sau două puncte bine determinate: de acord asupra fondului dreptului public, care rămâne *vecinic* neschimbat, ele nu se diferențează decât pe chestiunile zilei, lupta dar este circumscrisă.

În fine, în Anglia, mulți oameni politici, fără deosebire de naștere, nasc liberali sau conservatori, prin tradițiune familială.

Mulți nobili englezi au fost din tată în fiu liberali și mulți burghezi, conservatori.

Ce exemplu se poate dar lua dela un popor astfel constituit, dela oameni a căror mentalitate este înăscută, ereditară, pentru o țară ca a noastră, unde nobilimea nu există, unde chiar burghezimea este inconștientă de puterea și dreptul ei, unde, în fine, grosul națiunii este străin de viața politică?

Nici unul.

Dar observați încă tendințele actuale a celor două partide engleze: partidul conservator, altoit cu radicalii d-lui Chamberlain, sunt azi cei mai fervenți adepți ai *Union-Tarif*, adică al unui tarif vamal protecționist pentru *industria* engleză, și liberalii adversarii acestui tarif și partizanii hotărâți ai liberului schimb, integral și absolut,

Cine nuși aduce aminte, însă, de cruciada formidabilă pe care John Bright și Richard Cobden au dus-o, către anii 1830—1832, în potrivea partidului conservator spre a abroga taxele vamale protecționiste asupra grâului—*Cornlaws*,—ce favorizau pe landlorzi în contra burghezimei industriale și muncitorimei, și azi conservatorii se erig în protectorii industriei naționale, în potrivea partidului liberal?

Cine nuși aduce aminte, că partidului conservator se datorește, —chiar după ce Gladstone a fost învins, asupra Home-Rulerului său irlandez,—introducerea principiului, revoluționar după conservatorii noștrii, al exproporțiunii silite în Irlanda, și nu de mult chiar sub precedentul guvern al d-lui Balfour, întinderea lui și în Scoția?

Dar chiar un buget socialist ca acela al d-lui Lloyd George nu ar speria pe cel mai purissim conservator englez, combaterea lui azi nu purcede dintr'o chestiune de principiu, ci dintr'o tactică politică.

Constituționalismul englez nu se poate exporta, căci nicăeri nu există organele lui, și nici chiar în Belgia, care s'a silit cât a putut să'l imiteze, el nu s'a putut aclimata,—deci mai puțin la noi,—care stăm atât de departe de istoria și civilizațiunea celui d'întâi popor din lume!

Iată pentru ce credem că este o eroare politică, o adevărată eroare constituțională ca să imităm doctrina engleză asupra coexistenței a două partide de guvernământ și a rotațiunei lor la putere, și *aceasta nu când Regele,—ca la noi—ci când poporul o hotărăște!*

Dar dacă observăm și mai de aproape mersul curentului politic, chiar în Anglia tendința către *stânga* este evidentă.

Pe deoparte, partidul conservator s'a altoit cu partidul radical și a fost silit să se plece la stânga, și să arbore drapelul *Union-Tarif* al acestuia, iar pe de altă parte, însuși partidul liberal a trebuit să facă apel la partidul muncii (*Labour Party*), dându-i un minister în actualul Cabinet și făcând largi concesiuni ideilor socialiste, atât de largi încât el a stârnit printr'ânsele marele proces de azi: fără concursul lui, partidul liberal nu va învinge în alegeri, nici va putea governa, chiar dacă ar eși învingător.

Să ne întoarcem, însă, privirile dela aceste imposibilități irealizabile și să vedem ce se petrece pe continent, mai aproape de noi, la națiunile cu care noi mai

des venim în contact, de care ne apropiem mai mult.

Să luăm, de ex., pe clasică Belgie, unde, într'adevăr, regimul parlamentar este practicat cu sfințenie și conștiință dela Leopold I și până azi.

Până acum 25 de ani, și în Belgia existau două partide de guvernământ: unul liberal și altul conservator,—ba partidul liberal, cu Frère Orban, ajunsese chiar la o adevărată glorie.

Încetul cu încetul, partidul liberal fu debordat, partidul catolic îi luă locul și de 25 de ani el se menține neclintit la putere, fără ca vreo rotațiune să fi venit a-l dislocă, deși partidul liberal i-a dat dese și nenumărate asalturi, dar toate fără succes.

Steaua partidului liberal belgian se pare chiar că a apus definitiv, căci dintre cele trei partide azi existente în Belgia, cel mai puternic după partidul catolic, este partidul socialist, iar nu cel liberal.

Și această disparițiune a partidului liberal în Belgia, ca și aiurea, se explică istoricește: atunci când libertățile publice erau încă tăgăduite popoarelor, când, prin urmare ele trebuiau să lupte spre a le cuceri, eră și logic ca un partid să existe, care să poarte în numele lor aceste revendicări.

Azi, aceste libertăți sunt universal recunoscute. Nu există popor în Europa, afară de Ungaria și Rusia, în care ele să se mai tăgăduiască.

Dispărând dar funcțiunea, dispăre și organul: partidul liberal în această accepțiune și cu această misiune este destinat să dispară, afară numai dacă el nu se va adapta noului mediu și nu-și va da o nouă rațiune de a fi și de-a trăi, evoluând tot mai mult la stânga, către curentul gros popular.

Tot astfel, în Germania, Bismark a guvernat ani îndelungați, sprijinindu-se mai ales, pe partidul liberal-național; azi acest partid este abia o simplă expresiune politică în Reichstag.

Și Germania nu este de sigur o țară de regim parlamentar, căci acolo guvernul nu depinde de Parlament, ci de Împărat, guvernul este silit a guvernă, însă, cu coalițiuni mai mult sau mai puțin durabile.

Să trecem acum la Franția.

Dela 1875, partidul republican se menține neclintit la putere, deși în fața lui se drescăz încă partidele vechi monarhice: regaliști și bonapartiști.

Aceștea constituie încă o minoritate respectabilă, dar fără nici o speranță de a mai recuceri puterea.

În sânul partidului republican, însă, o tendință evidentă la *stânga* se manifestă.

Sub președinția lui Mac-Mahon, deja, ea se afirmă definitiv cu realegerea celor 365 de deputați, ce făcuseră parte din Camera dizolvată, și Mac-Mahon trebui să se plece și să plece.

De aci înainte puterea aparține, mult timp, republicanilor moderați, pe cari i-am putea numi republicani-conservatori, așa zișii oportuniști.

Dar, nici chiar Gambetta—șeful acestora—nu putu ține pept valurilor, ce împingeau guvernul republican tot mai mult la stânga. Acesta trecu, încetul cu încetul, la republicanii-radicali moderați, ca Floquet, Goblet, Dupuis, Waldeck-Rousseau etc., până ce ajunse

la d-nii Combes și Clémenceau, radicali socialiști, ba azi chiar prezidentul de Consiliu și chiar doi miniștri importanți sunt pur și simplu socialiști. Aceea ce trebuie să constatăm este că acul puterii niciodată nu se mai întoarce către dreapta!

El a urmat impulsivitatea sufragiului universal, care pe fiecare zi tot mai mult către stânga cată, și este natural, căci forțe noi politice es la viață din păturile groase ale națiunii, pături ce până acum nu puteau cunoaște și aprecia rolul lor politic și social, și care-l împing tot mai mult către popor, către democrație.

Și același lucru se petrece în Italia și chiar în Statele-Unite ale Americii, unde puterea se menține în acelaș partid, de mai bine de 20 de ani.

Da,—și în România va fi tot astfel, acul politic tot mai mult la stânga se va duce și el nu se va mai întoarce niciodată la dreapta,—căci ar fi să semnaleze o mișcare de retrogradare, care, în viața popoarelor moderne, nu mai este posibilă.

Istoria partidelor politice s'a încheiat.

Partidul conservator pur va rămânea, ca și legitimiștii ca și bonapartiștii în Franția, o simplă expresiune politică, care va însemna în Parlament locul onorabil unde el odată a fost,—dar puterea el nu o va mai obține,—pentru că, forțamente, el nu poate nici să întoarcă națiunea îndărăt la ideile lui arhaice, nici poate, fără a se nega pe el însuși, să urmeze curentul tot mereu crescând al maselor populare—să se supună lui, să satisfacă cerințele lui.

Nu,—căci atunci el ar încetă de a mai fi un partid conservator,—un partid oligarhic, așa cum el are pretenția de a se menține la noi, — ci ar deveni pur și simplu un partid democratic.

Dar însuși partidul liberal va fi debordat și întrecut, dacă cu adevărat și el nu se va supune și adapta acestui nou curent,—el riscă de a luă locul și rolul partidului conservator de azi,—a fi de aci înainte vecinic un partid de opoziție și de control, el nu va mai putea nici odată să fie, singur și numai prin el, un partid la guvernământ.

De azi înainte, guvernul acestei țări,—ori câte picdici li s'ar pune în cale, și cu cât obstacolele vor fi mai tari și mai mari, cu atât valurile populare vor fi mai impetuoase,—nu va mai aparține decât partidelor de *stânga*, partidelor populare, partidelor ce vor reprezenta opinia publică și vor guvernă în acord cu dânsa

Dacă partidul conservator-democrat va ști să se adapte nouci vieți politice, să-și ia hrana sa morală din trebuințele vieții reale a poporului român, să se pună la unison cu poporul, cu opinia lui generală,—va dobândi și va păstră puterea fără contest, — și fără ca veri o rotațiune să vină să-l mai turbure în operele lui de organizare și de consolidare socială, opere cărora el trebuie să închine toată activitatea lui.

Printre aceste opere stă în primul loc, de sigur, *volul universal și egal pentru toți*,—el va fi, cu certitudine, arbitru și suveranul vieții noastre politice,—și el se va da acelui ce va ști să-l facă să triumfe la vreme.

Reformele sociale,—ca reformele agrare, printre cari o nouă și succesivă,—*după trebuințe*,—împroprietărire a țăranilor,—reformele uvriere, printre care asigurarea generală și obligatorie pentru cazuri de accidente, de boală, de întrerupere de lucru, de bătrânețe, etc., vor trebui să ocupe în cel dintâi loc atențiunea și grija lui,

Reformele economice, menite a ridica buna stare generală a claselor de jos, și

Reformele politice, chemate a consolida cuceririle populare, ce el treptat va face în folosul acestor clase.

Căci să nu uităm că am intrat în viața socială și economică modernă,—în lupta economică cu toate popoarele de pe glob, și că noi nu avem nici unul din organele ce trebuie să îndeplinească funcțiunile acestei vieți, ele trebuiesc create,—și create de urgență.

Dacă, însă, din contră, partidul conservator-democrat se va mulțumi să urmeze pasul celor două partide istorice, să împrumute metodele lor, să practice politica lor, să se mențină în văgașul împotmolit al acestei politici,—mărturisim că nu vedem rațiunea lui de a fi,—și că toate speranțele ce s'au pus în întemeierea lui ar fi iremisibil zădărnice. Decepțiunea ar fi cu mult mai mare decât a fost entuziasmul cu care opinia publică a îmbrățișat aparițiunea lui.

Ce să zicem, însă, de partidul social-democrat, ce resturile dizolvatelor syndicate voesc acum să constituie?

Cred că misiunea Statului modern și, în general, a tuturor claselor sociale este azi, mai ales, de a rădica și ameliora, pe cât posibil, soarta claselor muncitoare, care sunt și cele mai sărace și cele mai numeroase.

Cred că în acest scop acțiunea socială trebuie să se exercite neadormit și cu vigoare, fie pentru a împiedica acte de injustiție, fie pentru a determina prin acte pozitive o reală îmbunătățire a soartei lor.

Niciun sacrificiu nu va fi prea mare, pentru că ridicându-le pe ele—ridicăm și ameliorăm propria noastră casă.

Credem, însă, că aceste reforme și ameliorațiuni nu se pot îndeplini decât în cadrul social și economic existent, bazat pe proprietatea individuală, pe familie și pe Stat,—instituțiuni pe care socialismul colectivist le repudiază și le combate.

În fine, socotim că ele se pot obține pe căile legale prin votul universal, prin întruniri publice, prin presă prin Parlament, și la nevoie, prin apel la Arbitrul suprem al acestui popor, care de atâtea și atâtea ori a dovedit ce zel, ce sârguință, ce interes pune El în tot ce poate face să prospere și să întărească poporul românesc.

Iată pentru ce suntem un adversar implacabil al utopiilor socialiste, comuniste și anarhiste, sub orice formă sau denumire ele s'ar ascunde.

Atât timp cât socialismul stă pe terenul doctrinal, cât timp el discută, în teorie, principiile fundamentale ale societății, îl putem considera și discuta, căci în definitiv, ideea nu este nouă, ea s'a născut odată cu viața socială a oamenilor,—el, în sine, este nobil și generos pentru că tendința lui este sublimă,—de a îmbunătăți soarta celor suferinzi.

Atunci, însă, când socialismul descinde în arenă și chiar pe cale pacinică voește să ne impue chimera

lui ca o realitate posibilă, *a fortiori* pe cale violentă, avem dreptul și datoria să 'i strigăm: stăi!

Că socialismul este o chimera, cine o mai poate tăgădui azi?

Teoria concentrării fatale a capitalurilor în câteva mâini și expropriațiunea expropriaților, ce Karl Marx ne-a anunțat, cu atâta siguranță, pentru finele secolului XIX, s'a dovedit absolut eronată, și faptele pe fiecare zi o desmint încă.

Pe de altă parte, meritele unui sistem de producțiune și de consumațiune colectivistă sunt atât de problematice, încât cei mai serioși apostoli ai socialismului colectivist, dacă prin respect pentru Karl Marx, nu le abandonează pe față, ei le trec, însă, sub tăcere, de temere de a nu atrage din nou asupra lor atențiunea și critica generală.

Ideia colectivisă a socialismului a fost, ca să zicem astfel, remizată, pusă sub obroc, pentru timpuri mai puțin scrupuloase și mai puțin cercetătoare ca cele de azi.

Și în programele socialiștilor, și Germani și Francezi, nu veți mai găsi decât revendicări sociale ce ușor se pot realiza în cadrul societății actuale și cu concursul organelor acesteia.

Dacă dar noul partid, ce muncitorii voesc să întocmească, va fi un partid de clasă, având de scop îmbunătățirea soartei clasei muncitoare pe căile legale și în cadrul actual al societății, cum este *Labour-Party*, din Anglia, el va avea un mare și sigur viitor, el va fi mâine arbitrul și stăpânul politicei în țara românească.

Nu numai că el va avea pentru dânsul toate simpatiile,—căci cine în țara aceasta va îndrăzni să afirme că s'a făcut de 50 de ani încoace ceva pentru clasa muncitorilor? dar el va avea pentru el numărul, imensa majoritate a poporului român.

În acest partid va fi loc nu numai pentru lucrătorii de orașe al căror număr azi este relativ mic,—nu numai pentru micii meseriași și patroni,—pentru micii funcționari publici și privați,—dar pentru cele cinci milioane de țărani,—ale căror interese generale se pot foarte bine armoniza și confunda cu ale celor d'întâi.

De îndată, însă, ce noul partid se va afirma ca partid socialist—colectivist, el 'și va înstrăina toate simpatiile, toate adesiunile oamenilor serioși, ce nu visează chimere ci vor realități politice, ei vor ridica, înoptriva lor toată opinia publică, organele publice vor fi somate a nimici o doctrină pernicioasă încă în fașe, și aceea ce este și mai grav, ei își vor înstrăina sprinjinul și concursul clasei țărănești, atât de importantă, atât de puternică la nevoie, precum s'a văzut în 1907, căci este evident că cu toate atenuațiunile ce doctorii socialismului voesc să aducă doctrinei colectivizării solului, capitalului și în general a mijloacelor de producțiune, ei totuși nu au găsit formula pentru a face să intre în această doctrină și pe țărănime atât de indisolubil legată de țarina ei.

Socialismul colectivist nu este o doctrină ce poate prinde rădăcini într'o țară agricolă, de mici proprietari, în care fiecare aspiră să devină proprietar, iar nu să dea și ceeace are, fie chiar colectivității!

Aceasta au înțeles-o foarte bine vechii socialiști ro-

mâni, și bine au făcut de au abandonat un ogor unde nu puteau nimic recolta, unde sămânța cădea pe piatră.

Rău fac dar acei ce împing azi muncitorimea pe un drum fără eșire.

Unii dintr'ânșii sunt de bună credință, ei cred ferm în eficacitatea doctrinei marxiste,—pe aceștia suntem datori să-i luminăm.

Alții, însă, sunt de rea credință, ei își dau bine seama de inanitatea doctrinei și cu toate acestea ei cu știință împing pe sărmanii oameni, ce vor și cer o pâine pentru copiii lor, pe drumul desiliuziunilor și al desnădejdei.

Pe aceștia trebuie să-i combatem, și să-i demascăm.

Socialismul integral, așa cum acești conducători vor să-l impună azi muncitorimei române, nu este numai o doctrină răsuflată, echivocă și deochiată, dar și pernicioasă, pentru că el vine cu tot cortegiul lui de anti-patriotism, de internaționalism și de antimilitarism, ceeace dacă pentru Franța, ce are atâtea alianțe și amicitii, constituie un real pericol, pentru noi ar fi adevărată aberațiune,—pentru noi cari trăim înconjurați numai de dușmanii!

La noi patriotismul, naționalismul și în consecință militarismul, trebuie cultivate ca virtuți civice de cari orice Român trebuie să fie pătruns și convins.

Quidquid agis, prudenter agas, et respice finem! — ziceau înțelepții Romani.

Să se gândească dar de o mie de ori conducătorii muncitorimei române, la pasul către care ei azi o îndrumează, căci de acest prim pas depinde toți pașii ei următorii.

Dacă dar partidul muncitoresc va rămânea în cadrul social și economic actual, el va fi un factor hotărîtor în viața noastră politică, aripa stângă a conservatorilor-democrați,—dacă din contră, el se va vărsa în socialismul colectivist, el se va exclude însuși din viața politică a României.

Iată schimbările ce numai în decurs de doi ani s'au produs în viața noastră politică.

Ele nu sunt, cum cred unii, produsul artificial al cătorva individualități, care ori cât de puternice ar fi, ele totuși nu ar putea închega și înjgheba partide politice de o putere și de o durată ce desfide toate asalturile, chiar pe cele maiperate, — precum este azi partidul conservator-democrat,—și va fi mâine partidul muncitoresc.

Ele sunt determinate de legea vieții popoarelor moderne, de *legea lor istorică*, și cu aceasta, cum prea bine zice d-l Xenopol, „*nu se poate stă la tocmeală*”.

Prof. N. BASILESCU.
Dela Universitatea din București

BIBLIOGRAFIE

V. Mihăilescu, *Ce a făcut și ce ne învață Șaguna*. Craiova 1910. Libr. S. Pavlovi. 15 Bani.

D. Vasiliu-Bacău, *Biblioteca națională* No. 21—23 30 bani.

P. Smolensky, *Ură și răzbunare*. Traducere. Focșani 1910. Prețul 25 bani.

Radu N. Mandrea, *Legea tocmeților agricole*, Buc. 1909.

D-r. Tașcu G. Trifon, *Congresul Românilor otomani*, Buc. 1909.

G. Rădulescu-Motru, *Naționalismul*, B'hl. Lumen. Buc. 1909. Prețul 30 bani.

CEȘTIUNI SOCIALE

ACȚIUNEA SOCIALĂ A FEMEII

Femeia devenind mai conștientă decât în trecut, vede azi, că numai atracția corpului ei nu o mai poate satisface. Verdictul, dat de *Rousseau* și mulți alții, că femeia e născută pentru a plăcea bărbatului, o umilește în ziua de azi. Interesele ei personale nu o mai absorb. Câmpul îngust al căminului, nu mai poate ajunge energiei și forțelor ei.

Intervenind și faptul: că avântul mare al industriei de mult a scutit-o, că mijloacele de a conduce gospodăria au devenit mult mai practice; că dela 4—5 ani copiii sunt luați la școală (în țările unde există învățământul infantin)—femeia are timp mai mult liber și sufletul ei lăncezește, dacă nu are putința să-l îndrepte și în altă parte. Așa se explică de ce unele femei — pe care toată lumea le găsește fericite — sufăr, sunt nemulțumite, au ceva pe care, profanii nu pot explica.

În realitate conștiința acestor femei s'a trezit. Și dacă trezirea conștiinței intervine după măritiș și în cazul când bărbatul nu e în stare să o înțeleagă, atunci femeia e cu adevărat nenorocită. Iar dacă mediul, în care împrejurările au adus-o, nu corespunde, dorințelor ei, atunci femeia devine o deklasată, o ființă care și-a pierdut și drumul și cărarea.

Dacă o femeie are norocul să fi deschis ochii înainte de măritiș, atunci ea în alesul ei nu voește să iubească decât ființa complectă, ceeace este mai profund în bărbat, mai delicat. Ea voește forța creierului și a inimii. Ea aspiră la dezvoltarea personalității ei, la libera stăpânire a sufletului și a corpului ei. Interesele generale, de ordin social, încep a o preocupa. Și în sufletul ei se petrec multe, foarte multe...

Femeia, care-și dă seamă bine, luptă azi pentru a mișca și inimile celorlalte surori ale ei. Ea voește a trezi conștiințele lor și a le lumina inteligența, astfel ca *datoria socială* să facă parte dintre datoriile sfinte ale femeii. Și aceasta cu scop de a înfrăți sexele și nu de a le pune pe picior de resbel. Căci soluția problemelor economice și sociale numai din colaborarea celor două sexe va eși.

Vocea femeilor se aude pretutindeni. Și mișcarea lor nu va mai putea fi înăbușită cu nimic. Ele încep a se asocia și a lucra pentru cultivarea lor proprie ca apoi să poată lucra pentru societate în deplină conștiință. Căci dacă unele națiuni rămân mai în urmă, e din pricină că femeile n'au ajuns la înălțimea intelectuală ce se cere. Și omenirea nu-și va găsi mântuirea decât în femeia perfect conștientă și perfect stăpână asupra rolului ce-i este hărăzit.

Și pentru a ne încredința despre activitatea ce desfășoară azi femeile, să luăm pe rând fiecare țară.

Mișcarea feministă a luat naștere în St.-Unite și în țările protestante în care educația și moravurile găsesc un teren foarte favorabil. Vom începe dar cu *Statele-Unite*. Se știe că aici sunt state în cari femeile sunt și electoare și eligibile. Inițiativele cele mai fericite sunt ale femeilor și pentru moment nu putem spune decât

atât: când populația dorește să obțin ceva dela autorități, vine direct la clubul femeilor, care pun inimă la tot ce atinge interesele comunității. Femeile acolo sunt atât de onorate de societate, în cât e destul un simplu afiș din partea lor, pentru a li se executa numai—decât propunerea.

In Anglia femeile muncesc fără preget. Sunt 5.000 de grupuri feministe. Intre ele se găsesc femei dotate cu elocvență mare. Ele sunt și inspectoare la închisoarele de femei. Printre sufragetele engleze sunt femei din toate clasele— și femei de miniștri. Asprimea guvernului a atras atenția și simpatia tuturor pentru aceste femei cari au atâta inimă și dor de libertate, și de muncă în acelaș timp.

In Elveția sunt nenumărate asociații feminine cu o foarte mare activitate. Sunt 2.000 soc. caritabile cu peste 60.000 membre. Mișcarea, lupta contra alcoolismului e mare; au isbutit să scoată cu totul absintul. Asemenea luptă și pentru aboliționism—închiderea caselor de toleranță. Femeile au votul în materie ecleziastică. Și sunt pe cale a avea votul politic. Alături cu ele sunt însă bărbați distinși cari le sprijinesc, cum e doctorul și filosoful Forel. Alianța tuturor societăților femecești numără 9.500 soc.

In Suedia influența femeii în afacerile publice și administrative a fost totdeauna directă. Scopul mișcării lor e numai progresul femeesc, cunoașterea valorii lor ca individ. Ele au votul municipal, votul în consiliile școlare și în asistența publică, votul ecleziastic asemenea. Mișcarea lor e concepută alături cu bărbații. Aci sunt femei profesoare la facultățile universitare. Au și sindicate.

Norvegia avu parte de spirite ca Ibsen, Bjornson și alții în ale căror scrieri mari nu sunt decât simpatie și compătimire pentru femei. Aci asociațiile femecești scot broșuri, jurnale, fac conferințe în cari se tratează poziția socială și economică, educația și lucrul femeilor, sănătatea lor, situația servitoarelor. Tot femeile de aici luptară contra prostituției, și azi mulțumită lor în Norvegia ca și în Suedia nu există încă case de toleranță, dar nici alcool.

Finlanda. Aci educația e pretutindeni. Femeile au votul politic. Finlanda e o țară înaintată. Ea a găsit curajul și puterea de a-și scutura jugul prea apăsător și aceasta nu puțin o datorește femeilor de inimă ce le are. Femeia aici, ca în toate țările scandinave, se bucură de produsul muncii ei.

In Olanda și Belgia sunt societăți și sindicate feminine. Ele au jurnale multe, țin conferinți nenumărate. E destul a spune, că pentru a se forma consiliul național s'au unit 67 societăți feminine, numai din Olanda. Aceasta vorbește destul despre gradul de conștiință la care au ajuns femeile în această țară.

In Franța femeile au un mare număr de societăți protectoare pentru copii, pentru lucrătoare, pentru mamele de familie și pentru bătrâni. Sunt sindicate feminine ca cel al: tipografelor, steno-dactilografelor, casieritelor. Din mișcările sindicale se vede cum femeia franceză are conștiința trezită la drepturile economice și ochii deschiși asupra nedreptăților sociale.

In Germania femeile își fac societăți pentru a se

instrui asupra chestiilor igienice, legale și sociale. Femeile aci încep a vedea că unele din surorile lor nu sunt decât spre licența bărbaților, fără ca aceștia să piardă ceva din onorabilitatea lor. Simțind această degradare, ele încep să lupte cu toată puterea.

In Rusia copiii sug odată cu laptele ura pentru despotism și amorul de libertate. Revoluțiile în Rusia, femeile le fac. Ele împing pe bărbați să scuture jugul autocrației. O femeie nu șovăește de loc a se deslipi de logodnicul, care refuză de a se lupta pentru libertate.

In Polonia femeia e tot așa de vrednică. Ea păstrează comoara limbei. Femeile deschid aci școli private pentru răspândirea ideilor lor sfinte.

In Spania, dacă femeile nu au făcut mult, dar un început îmbucurător tot există. Sunt femei: romanciere, profesoare bune, oratoare ce dau conferințe foarte aplaudate, medice... Ele își au societățile lor. În ultimul timp femeile spaniole aderară la una din chestiile cele mai importante și mai urgente ale civilizației moderne: tendința ce este de a înlocui regimul forței în relațiile internaționale prin principiile de judecată și de dreptate.

In Italia femeile luptă foarte mult. Ele își au clubul lor național în afară de nenumărate asociațiuni pentru ajutorul lor, pentru binefaceri... Au întruniri unde se discută asupra tuturor chestiilor căutând a ști tot ce e bun și bine. Universitățile populare din Milan, Roma, Padova, fac apel la colaborarea femeilor.

In Austria femeile crează școli de gospodărie, case de retrageri, azile, biblioteci, spitale și multe alte instituții filantropice. În așteptarea drepturilor depline, femeile de aici caută a se lumina și a studia chestiile sociale.

In Ungaria încă din 1817 femeile făcură societăți de binefacere. Ele lucrează azi la reușita partidelor ce le sunt favorabile și luptă pentru îmbunătățirea economică.

Grecia are „Uniunea femeilor grece” cu secțiile: de pedagogie, de binefacere care dă zestre fetelor, de ajutarea văduvelor și orfanelor; secția industrială; secția spitalelor și a igienei. Femeile aci sunt inspectoare de școli, arheoloage, sculptori. Ele duc campanie contra corsetului și a modei exagerate.

Serbia și Bulgaria își au consiliile lor naționale feminine și aceasta e destul pentru a ne da idee de solidaritatea și conștiința femeilor din aceste țări. Ele au aderat și la Consiliul Internațional al femeilor.

In Australia, toate carierele sunt deschise femeilor. Ele au electoratul școlar și cel comunal. Iar în *Noua Zelandă* femeile votează de 17 ani. În *Australia de Sud*, asemenea au votul politic.

In Argentina femeile sunt admise la Universitate. Au școli normale și comerciale. Ele sunt: supravegheatoare în fabrici, mecanice, în horticultură, juvaerghițe, copiste, fotografe, jurnaliste... Și au și ele societăți multe.

In Japonia sunt peste 100 școli superioare de fete. Se știe ce dorință au femeile aci să se instruiască. Este o Universitate în care se învață și lucrări casnice. Iar la Tokio, sub președinția unei prințese din familia re-

gală, este o societate de 2000 femei, cu scop de a propaga pacca și îmbunătățirea stării sociale a femeii japoneze.

China nu-i mai pre jos: Femeile aici au început a se lumina și a rupe cu credințele trecutului. Cele cu dare de mână trec în Japonia unde se instruesc, iar cele cari nu disouă singure, sunt ajutate de societățile femești. Chinezele au un jurnal al lor, ele țin conferințe adultelor.

În *India* este o rasă *Parsis* care se avântă în literatură, are reviste, scriitoare de seamă și artiste bune. Una din femeile de aici a fost admisă la Salon des Champs Elysées.

Dar nu numai Albele lucrează ci și *Negrele*. Și cu atât li-i meritul mai mare cu cât condițiile în cari se găsesc sunt mai nefavorabile. Există sute de cluburi și foarte bine organizate. În Atlanta e un club femeesc cu trei secții: literatură, industrie și caritate. Mai e și departamentul mamelor. La *Chicago* e un club cu scop de a face umanitatea mai bună.

* * *

Revenind iarăși în Europa găsim până și la *Turci* un club al femeilor, cum e în Constantinopole. Cadănele cunosc și ele literatura universală. Iși dau seamă de interesele societății și nu puțină parte au avut în darea noii constituții.

Și dacă despre țara noastră se poate spune așa de puțin, să avem credința în mersul forțat al lucrurilor bune, tot spre mai bine. Să lucrăm în conștiință și fără preget; căci nu se poate ca ideile drepte și din inimă pornite să nu sfârșească prin a-și face drum și a fi răspândite de spiritele devotate.

La noi, înainte de orice, ar trebui să căutăm a ne instrui mai solid, a ne lărgi vederile și a ne pune în curent cu tot ce gândesc și fac surorile noastre de peste hotare. Și dacă râvna și lupta lor pentru bine nu ne poate nouă ajuta direct, cel puțin să le urmărim cu gândul și cu munca pentru a ne inspira dela ele și a ne pune să reflectăm.

Greutatea e numai de a voi să privim în jurul nostru și nu se poate ca inima, care pentru moment e amorțită, să nu ne împingă și pe noi Româncele a ne mișca spre fapte bune și mari cari să fie spre folosul țării noastre.

Că noi, Româncele, suntem primite pe băncile Universității, că ne găsim în învățământ în număr mare că avem inspectoare, că sunt câteva femei de valoare și cu titluri—acestea-s prea puțin. E vorba de gruparea temeinică a Româncelor, de inițiativa lor, în afară de operele de caritate.

Pentru ce să fim la fel cu femeile cele mai înaintate numai într'o singură privință—moda?

Pentru ce să nu căutăm a fi pe toată linia egalele lor, pe cât condițiile timpului ne permit a fi.

MARIA C. BUȚUREANU
Institutoare—Iași.

BIBLIOGRAFIE

Dr. N. Leon, *Moniste*. Dușmanul liberei gândiri. — Minimi false. — Ereditatea — Știința oficială și libera gândire. — Fluxul și Refluxul intelectualității omenești. — Răspuns d-lui A. C. Cuza. — Lamarck, Darwin, Haeckel, Editura Lumen. București.

Prețul 30 bani.

LITERATURA

ISUS

(FRAGMENT)

Fragment inedit din piesa religioasă a d-lui Radu D. Rosetti, piesă care, după cum se știe, în urma interpelării adresată în Senat de Mitropolitul Primat, a fost interzisă de a fi reprezentată pe scena Teatrului Național.

Acțiunea se petrece lângă muntele Măslinelor, pe o noapte instelată. Isus se îndreaptă către Erusalim.

ACTUL I

Scena V

Isus (Apărând în fund inconjurat de apostoli și mulțime).

Ce faci Petre aici?

Petre

Stăpâne, m'ai făcut păstor de oameni;
Propăvăduesc cuvântul celor urgișiți de fameni.

Isus

Poate-ai obosit, ajungă, ai nevoie de odihnă.

Petre

Până nu te oiu ști departe, n'o să pot dormi în tihnă

Isus

Petre ți zice; și pe-aceste petre-mi voi clădi eu casa
Unde'n veci de veci creștinii or să ți preamărească rasa.
Cheia Raiului tot ție ți-o voi da...

Iuda (aparte invidios).

Da, se 'nțelege.

Isus (continuând).

Cine-i demn sau nu să intre, o să poți ușor alege.

Petre (arătând un cosaș convertit).

Iată oaia rătăcită care se întoarce în stână.

Isus

Poate tocmai ea s'aducă cea mai prețuită lână.

Petre (arătând niște orbi).

Iată și-altă turmă, Răbbi, care vine să se 'nchine.

Andrei (care stătuse de vorbă cu ei).

Sunt bolnavi...

Isus

De ce și-acuma m'așteptarăți tot pe mine?
Vindecați-i! Ca să faceți bine, știți c'aveți putere.

Andrei

Până astăzi nu puturăm s'alinaăm nici o durere.

Isus

Fîndcă nu aveți credință, fie chiar cât un grăunte.
De-ați aveă, ați spune numai: «Mută-te de-acolo, munte!»
Și-ați vedeă că'n clipa aceea muntele înalt v'ascultă.

O Femeie (cu transport, arătându-și copilășul)

Indurare, floarea asta, chiar din pântecole-mi zmulță,
Iși dă sufletul...

Isus (intinzând mâinele)

Hai, umblă!

Toți (mirați)

L'a scăpat!

Femeea

Recunoștința,

Cum să ți-o arăt? Bârlit-am....

Isus

Te va mântui credința.

Un Bogat (transportat și el)

Bunul meu stăpân, în viața vecinică cu tine ia-mă.

Isus

Bun e Dumnezeu, pe mine altfel oamenii mă chiamă.
Să-ți răspund: tot ce se spune în Porunci, pe rând urmează.
Și-o s'o ai.

Bogatul

Din tinereță mintea mea le venerază.

Isus

Atunci, și mai bun, la îngerii ca s'ajungi fără prihană,
Vinde tot ce ai, și banii dă-i săracilor pomană.

(Boga ul se strecoară și fuge)

Isus (arătându-l)

Adevăr vă zic: mai iute într'un ac intră-o fringhie
Decât va intră bogatul în cereasca împărăție.

(Apar în fund *Fecioara*, *Marta* și *Maria*)

Isus

Myriam, Mario, Marto, ce cătați aici?

Fecioara

Copile,

Fiul meu iubit, ne iartă, zorii strălucitei zile
Ne aduse vestea tristă c'ai pornit de cri în vale;
Nu călca 'n Ierusalimul plin de ură și de jale.

Maria

Zbirii te pândesc

Mar'a

În dreptul sinagogii, Fariseii
Te bârlănesc că îndrăznit-ai să-ți zici Regele Iudeii.

Maria

Or să te arunce 'ndată, fără milă, la 'nchisoare.

Fecioara

Poate și mai rău; plăti-vor un călău să te omoare.

Isus

Și mai rău; voi nu știți încă, fiul omului o știe:
Mă vor da pe mâna celor înrăiți în trândăvie,
Să mă bată ca p'un câine; chipu-or să-mi batjocorească,
Și pe cruce, în piroane, corpu-or să m'îl răstignească.

Fecioara

Pentru ce să mori?

Maria (rugătoare)

Isuse...

Marta (la fel)

Nu te duce...

Fecioara

Nu te duce.

Pentru ce să văd în sânge corpul tău plâpând pe cruce,
Când lucește 'n față-ți viața, și în ochiul Tău scânteca?
Nu te chinui zadarnic, haidem iar în Galileea,
Să te mângâi ca pe vremea când purtându-te în brațe,
Mănușita ta de gātu-mi încercă să se agațe.
Știi când te-am ascuns în staul, să te pot scăpa cu viață;
Sfânta-ți inimă curată n'o să fie așa de ghiață,
Tochmai ea, să nu asculte caldă, singura mea rugă!...,
Vino...

Isus

Dela datorie, numai slabii știu să fugă.
Eu voi merge pân'la capăt (arătându-și apostolii) și aceasta
[mi-e oștirea.

Fecioara

Dar de ce să mori, răspunde?

Isus

Ca să scape omenirea.

Fecioara

Moară alții ai căror mame au mai mulți copii pe lume;
Gura mea atâta chiamă: blândul, dulcele tău nume.
Să mă mângâi, eu sărmana, nu te am decât pe tine;
Cine-o să-mi închidă ochii când te-i duce, spune, cine?

Isus (vă-ând femeile plângând)

Voi reînvia, nu plângeți. Ziua treia din Scriptură,
Mă veți revedea 'ntre îngerii, stând în spirit și'n Făptură.
Înainte!... (pornește)

Fecioara (câzând)

Ah!

Maria (Martei)

Se duce!

Isus

Marto, vezi de Myriama.

(În implorare)

Doamne! Tu ce-mi știi menirea, iartă c'am jertfit pe mama.

— CORTINA —

RADU D. ROSETTI.

FANTEZII STUDENT ȘI PROFESOR

Un student, fecioru'ui său din casă: *Jan*: Ce am de făcut pe azi? *Ma parole*, am atâtea treburi de o bucată de vreme, că nu-mi mai văd capul.

Jan, (cercetându-și carnetul). Ce aveți de făcut pe azi?... Am însemnat, e mai fără greș (citind). La zece ceasuri adunare la sediul Asociațiunii studenților. Redactarea unei scrisori din partea tinerimei universitare către președintele Republicii...»

Studentul. A, da, știu... O scrisoare prin care cerem președintelui Republicii să stabilească liniștea în țară.

Jan. Credeți că va fi de ajuns?

Studentul. Firește. Președintele n'așteaptă decât un cuvânt dela noi. Urmează, Jan.

Jan, (citind). «La unsprezece, manifestație dinaintea ziarelor...»

Studentul. Asta o să ne ție până la amiază.

Jan, (citind). «La unu, fluerarea cursului domnului X...»

Studentul. Nu, azi n'o să am timp... La unu tinerimea universitară compune o adresă către împăratul Chinei cu privire la evenimentele din Orient. E ceva mai serios decât cursul domnului X.

Jan. Va să zică nu veți mai fluera...?

Studentul. Nu, dar dute tu în locul meu.

Jan. Prea bine (se aude sunând). A! O vizită.

Studentul. Dacă e președintele Consiliului să intre numai decât.

Jan. Prea bine (se întoarce după o clipă).

Studentul. Cine-i?

Jan. E un profesor de-al D-voastră care ține să vă vadă.

Studentul, (neliniștit). Iară! A mai venit de două ori de ieri.

Jan. Să-i spun că nu sunteți acasă!

Studentul. Nu, să intre; mai bine s'o sfârșesc odată.

Jan, (introducându-l pe profesor). Fiți bun, Domnule...

Profesorul, (studentului). Veneam, scumpul meu elev...

Studentul. Mă iertați, scumpe maestre: fiți scurt. Jan vă va spune că n'am nici un minut de pierdut. Vă rog, de ce-i vorba?

Profesorul. Veneam, dragă tinere, să te rog să iai parte, din când în când la cursul meu. N'am decât câți-va rari ascultători, străini; n'am mai văzut vre-un student dela începutul anului.

Studentul. Să iau parte la cursul D-voastră? Dar, scumpe maestre, ce alt ași putea dori? Totul atârână de ceasul la cât îl țineți.

Profesorul. La două de după amiază.

Studentul. Cu neputință. La două huiduim pe câți-va.

Profesorul. Hotărăște D-ta atunci ceasul.

Studentul, (gândindu-se): Ași avea un moment liber între unu și unu și jumătate din noapte. Vă convine?

ALFRED CAPUS

(Tradus de Pompiliu Păllănea)

CU COLINDA

— DIN VIAȚA COPIILOR SĂRACI —

De patru săptămâni o țineau într'o repetiție. Cum eșeau dela școală se întâlneau, și cu toții porneau la «repetiție». Repetițiile le făceau la Virgil acasă, într'o odăiță rămasă neînchiriată.

În odaie nu erau decât două scaune pe cari ședeau șeful, Iancu, și Virgil, ca stăpân al casei ce era. Ceilalți se răzemașu de perete, cu paltoanele pe ei, că era frig al naibii, și Virgil șterpelea cu greu câte două, trei bucăți de lemne dela mă-sa, de-și mai îndulceau și ei sufletul.

Toate au mers bine, până la vacanță. Bucățile se știau toate de rost. Iancu, cu macferlanul roșcat pe umeri, cu brațele ascunse sub pelerină, și cu pletele

pieptănate frumos, nu se putea ține niciodată să nu le ia toate la rând, așa cum trebuia să le cânte.

Ridica mâinile în sus, după ce cu diapazonul le da tonul la toți, și cu un gest hotărât le da semnalul. Când porneau în jos mâinile lui Iancu băeții începeau iar, mâna cu diapazonul bătea tactul regulat, mai domol sau mai repede, precum venea cântecul. Și nimeni nu se încurca; cântec după cântec, eșeau toate de minune.

Spre Crăciun, când data sorocită se apropiase, băeții eșeau rând pe rând în curte s'asculte «cum iese». Și Virgil era cel dintâiu care se simțea dator să-și dea părerea.

Cum intra, sta grav lângă ușe, rostind:

— Păi bine măi, tenorul secund abia deschide ciocul și rebegitul ăla de Costică mai bine ne-ar lăsa în pace, decât să horăie ca un cotoi! Cântec e ăla la mine mă!

Costică, basul cetei, nu se lăsă, și uitându-se acru la Virgil, rostea cu un ton mai jos ca de pe coșul sobei:

— Taci bă! Vezi de tine mai bine, că te luăm cu noi așa, fiindcă n'am avut un'să ne strângem! Ce crezi că-i ceva de capul tău?

«Macferlanul», văzând că se încurcă ițele, făcea pace:

— Stați măi băeți cu binișoru! Las' că știu eu ce poate fieșcare...

— Așa! Da să ții seamă de asta la 'mpărțea — o lua iute Costică.

Și după ce tușea de vreo două trei ori mulțumit, da cu cotul vecinului, un semn al lui, ca și când ar fi zis: «Il pusei cu botu pe labe!».

Băieții râdeau de se prăpădeau. Le plăcea cum îl lua Costică pe Virgil, că prea își lua și ăla aere. Unde se făceau repetițiile la el își închipuiau că cine știe ce-i de el! Dar ce, par'că ei nu știau că el pune la so-coteală și lemnele pe care le lua din casă și tot el sta pe scaun la gura sobii! Și par'că, la adicătelea, nu puteau să se adune și la Iancu, că și el avea odăița lui unde își făcea lecțiile...

Însă toate au mers cum au mers până în seara de «Moș-ajun», când s'a întâmplat pozna.

Pe la aprinsul felinarelor băeții erau ca pe ghimpi. Numai Costică nu venise. Toți ceilalți bâjbâiau de colo până colo. «Macferlanu» ca să-i mai înviezeze, da drumu glasului cântând «Miserere», cu o mână la inimă și săltând un picior înainte, făcând pe tenoru dela Operă. ălalți l'ascultau cu gura căscată.

Dar era frig rău și cu toții dărdăiau. Tocmai atunci Virgil nu făcuse rost «de lemne».

Dela o vreme tăcu și Iancu și rămase pe gânduri. Apoi, încheindu-și macferlanu:

— Toți aveți candel?

— Toți! răspunseră în cor.

— Dați-mi și mie, că am uitat să-mi iau.

Băeții se grăbiră care de care mai iute, să rupă câte o bucată. Cât ai clipi «macferlanul» fu cu pumnul plin.

Dar Costică nu mai venea și băeții nu mai puteau, umblând de colo până colo, ca fiarele în cușcă, tro-păind din picioare să se încălzească. Nu-și mai găseau însă astâmpăr.

Și Iancu, să-i mai potolească:

— Să știți băeți c'o să vie Costică cu încă un bas.

L'aduce pe Lică dela «Sfânta Vineri». Să vedeți la ăla ce pedale!

— Bravo! Ura! strigară băeții.

Au stat însă cât au stat, până ce văzând că nu mai vine nici Costică, nici nimeni altul, Virgil fu de părere să plece, să treacă și pe la Costică să-l ia.

Plecară, făcându-și toți câte o cruce, și dregându-și glasurile prin curte să-i audă surorile lui Virgil. De aproape și de departe se auzeau cântece de coruri, ridicându-se ca un zvon de veselie al acestei nopți de înseninare și de cântec.

Băeții încremeniră cu urechile ciulite la un cor din apropiere. «Această noapte e pentru noi, cea mai frumoasă din sărbători» — sună armonios înduioșind sufletele băeților. Numai ei nu cântau încă!

— Ce frumos s'aude basul! — miorlăi un sopran.

Și băeții desmeticindu-se o luară și ei la un noroc, intrară într'o curte. A eșit colinda ca vai de lume. Inșă erau și copii în casă și când văzură băeții licărind banii, nu mai putură de bucurie.

— Bună safta, da prost am eșit! — încheie Macferlanu». Și o porniră iarăși.

Peste tot, încolo, nu mai făcură nimic, vr'un ceas, Printr'unele locuri «boerii nu erau acasă», și într'altele îi luă la goană, câte un dulău, de le băgă spaima în oase. Ba într'un loc ieși unu din casă, după ce i-a ascultat:

— Nu vă e rușine să veniți la oameni și să urlați ca câinii?

— Da dumneata ce ești, dacă noi suntem câini? — îi zise Virgil.

Și n'asteptară răspunsul. Cât ai clipi fură în stradă.

Colindară înainte și tocmai aproape de miezu nopții se pomeniră față în față cu Costică. Unde fusese, cum de le eșise în cale?

— Cu Ura! îl luară băeții, să-l ia pe sus, și nu alta. Că el par'că le mai da viață cu glumele lui.

— Ia mi s'a făcut milă de voi, c'am văzut cum vă gonește lumea! le zise el așezat.

Nici Virgil nu mai crâcnă o iotă. Vedeau cu toții că fără bas nu merge, chiar așa cum eră Costică.

Cântară într'un loc însuflețiți. Le merse din plin.

— Mă tu ai venit cu noroc! — îi zise «Macferlanu», apucându-l de umăr.

Băeții chiuiau.

— Ssst! — îi liniști Costică — și o luă înainte dârj, intrând el întâiu unde știă că-i bine, că mai fusese și an p'acolo. Și colind după colind, cântec după cântec, sunară frumos, umplând încăperea largă de armonie și izbucnind afară acordurile glasurilor argintii. Par'că i-ar fi ascultat cineva cu drag, par'că îi ascultă și noaptea aceea plină de cântec și înseninare, și se ascultau și ei.

După ce isprăviră cu colindatul începură raita prin cunoscuți. Intr'un loc, după ce se mai desmeticiră din gerul de afară și după ce glasurile li se înviorară cu un ceai, ziseră cântec după cântec din tot sufletul. Intr'un salonaș de alături, îi ascultau oaspeții iar în pervasul ușii stăteau două fete măricele și frumoase, de li se păreau cadre băeților.

Costică șopti lui Iancu ceva la ureche. Băeții îl văzură pe el cu diapazonu în mână. Tactul eră ușor și

cântecul eși de minune. Toți bat în palme dincolo și fetele îl felicită pe Costică, care este vesel de nu mai poate.

Când se depărtară băeții de acolo, gata să intre iarăși undevă, ia-l pe Costică de unde nu e.

— Mă al dracului! ăla a făcut ce a vrut. D'ăia a venit cu noi. . .

Și atunci se întâlniră cu o ceată de vlăjgani cari începură să se învârtească printre băeți. Aceștia începură să țipe, să-i huiduiască.

— Găliganii dracului!

— Au pornit-o și ei cu colindu!

Accia, amețiți, nu-i puteau dovedi pe băeți și dispărură într'o berărie, huiduiți de colindători.

Iar mai încolo, când să se crape de ziuă, băeții intrară într'o simigerie să facă împărțeala. Toți vreau să-i dea și lui Costică partea lui. Virgil, zor nevoie să nu-i dea nimic.

Un pic îl făcu să tacă :

— Da dacă nu venea el mai luam ceva? Și tușind, răgușiți de atâta colind, băeții o luară care încotro, spre casă, legându-se să colinde tot împreună și la anu.

N. PORA.

NOTE ȘI DISCUȚIUNI

EDUCAȚIE LITERARĂ ȘI MAI ALES «NAȚIONALĂ».

Revista «tineretului craiovean», la care s'au grupat între alții omul «scrupulos, necruțător față de nicio slăbiciune, cicălitore pentru cea mai mică greșeală», revista care lucrează sub autoritatea unui *crez* (care nici nu se vede, nici nu se spune), care reprezintă în Craiova «o netăgăduită forță morală», făcând în numărul de 1 Ianuarie 1910 recenziunea «Vieții Românești» de pe Noembrie 1909, iată ce spune : «Un fulgerător articol zdrobitor de concludant al d-lui Pascu, dovedește că o altă autoritate filologică, D. O. Densusianu, plagiază.»

O, ce morali, ce imparțiali, câtă socoteală (ce zici, D-le Giotori, care reprezinți pe omul cu socoteală la *Ramuri* ?)... Sau cu alte vorbe : Ce ușurință, ce imoralitate, ce neomenie...

Dacă ești om cu socoteală trebuie să nu te amesteci undă nu te ajută nici pregătirea, nici seninătatea de conștiință : ori un G. C. I, care n'are curajul să se arate precis lumii, cine este. un avocat sau student în «agronomie», neîndeplinind cerințele (numai de «vorbe») ale «scrupulozității» ce pretind că dă directiva revistei, o injește și-i scade evident din «forța morală» cu care se laudă.

Dacă ești obiectiv trebuie pe lângă o cinstită redare a impresiunii ce-ți face un articol, să citezi tot ceea ce s'a scris în aceeași privință ; în coloanele *Nouei Reviste Române* s'a răspuns cu fapte la lipsa de bun simț și de bună credință a d-lui Pascu ; s'au citat fapte din activitatea d-lor Philippide și Pascu, fapte clare, precise, fără scornirea de teorii și deducțiuni suspecte, fapte orbitore de vorbitoare, că aceștia au păcate de plagiare în ceea ce au publicat. De ce nu se redă în *Ramuri* măcar faptul că s'a răspuns insinuărilor d-lui Pascu ?

Motivarea e în pornirea tot atât de nefastă a «tinerilor» dela «*Ramuri*» cari-și caleă peste pornirile nobile ale sufletului ca să înainteze aceleași insinuări condamnabile și să se compromită, complăcând astfel cine știe căror înalți îndrumători. Auziți !... Articolul d-lui Pascu «zdrobitor de concludant» că d. Densusianu plagiază !... Dar cine, cine din cei ce au citit acel articol n'au rămas cu impresiunea clară că d. Pascu din patima orbitoare de a-și răzbuună contra celor scrise de d. Densusianu cu privire la «*Cimiliturile*» sale, a căutat în 3 pagine să întoarcă lucrurile, ba așa, ba altfel, să facă teorii, să citeze pe d. Iorga, tot cu intențiuni suspecte... De ce nu judecă tinerii dela «*Ramuri*» obiectiv faptele cum au fost prezentate, *crez* că destul de documentat, în N. R. R. ?...

Cu asemenea apucături nu se crează un spirit nou în cultura noastră, un tineret nou, nu astfel se deschid izvoarele unei vieți noi...

V. IANES.

SANATORIUL

Dr. GEROTA

CONSTRUIT SI MONTAT

Special pentru tratamentul bolilor chirurgicale

Operațiuni și faceri

Bulevardul Ferdinand 48, București

TELEFON 144

Analizează complet urine

sânge, lapte, spute, secrețiuni, suc gastric, fecale, paraziți, tumori, apă, vin, ceară, miere, stufe, etc.

Laboratorul D-rului G. Robin

singurul Dr. în medicină specialist cu o practică de Laborator de 15 ani.

De 11 ani Șef de Laborator al Spitalelor Civile

Str. I. C. Brătianu (Telefon 13/69)

— Cel mai mare laborator particular de —
Bacteriologie, Microscopie și Chimie

Vase pentru strins urină, etc. și instrucțiuni se trimit la cerere.

G. S. BECHEANU & I. ILIESCU

STRADA LIPSCANI, 26 — BUCUREȘTI — STRADA LIPSCANI, 26

MAGAZIN de NOUȚĂȚI și MANUFACTURĂ

Lânuri pentru rochii: Hommesponvon, cheviotte gros-côte etc., și

Postavuri în toate genurile.

MATASARIE

Cachemir soie, charmense, crepe de chine etc.

Tuffetas din fabrica Bonnet culori și negre

Atelier special pentru rochi și confecțiuni

PÂNZĂRIE

Jerseuri, Flanele, Cache Corsets tricotale, Ciocapi și Batiste.

CORSETE

Dantele torchon și broderii veritabile

Rayon special pentru Lingerie și Troussouri
gata și după comandă

PREȚURI FIXE ȘI MODERATE

Cea mai ingenioasă mașină de scris este

YOST

Singura care scrie fără panglici

MODEL 10: cu claviatura dublă.

MODEL 15: cu scrisul vizibil și claviatura simplificată.

Cu tabulator pentru tablouri, devize, etc. Cu adaptor pentru scrisul în mai multe culori.

BUCUREȘTI

Calea Victoriei No. 54

TELEFON

VILE

DUILIU ZAMFIRESCU

2, STRADA ZORILOR, 2

Palatul Muntelui de Pietate

TELEFON No. 2597

Vinuri de cea mai superioară calitate

LOCAL DE CONSUMAȚIE

Serviciu la domiciliu

Angroșiștilor li se acordă rabat

Ciocolata și Cacao Zamfirescu

Sunt preferate de cunoscători